

SUOMEN KESTÄVÄN
KEHITYKSEN TOIMIKUNTA
FINLANDS KOMMISSION
FÖR HÅLLBAR UTVECKLING
FINNISH NATIONAL COMMISSION
ON SUSTAINABLE DEVELOPMENT

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Ympäristöministeriö
Miljöministeriet

Yhteenvetomuistio: Kestävän kehityksen toimikunnan, talousneuvoston ja ilmastopolitiikan pyöreän pöydän yhteiskokous

Aika: torstai 24.9.2020 klo 10.00–12.00
Paikka: Säätöyhtiö / virtuaalokokous
Teema: **Oikeudenmukainen siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan**

Osallistujat: Kestävän kehityksen toimikunnan jäsenet ja varajäsenet, talousneuvoston jäsenet, ilmastopolitiikan pyöreän pöydän jäsenet

1. Kokouksen avaus

Kestävän kehityksen toimikunnan, talousneuvoston ja ilmastopolitiikan pyöreän pöydän puheenjohtaja pääministeri Sanna Marin avasi kokouksen virtuaalisesti klo 10.00. Avauksen jälkeen pääministeri siirsi kokouksen puheenjohtajuuden valtiovarainministeri Matti Vanhaselle.

2. Johdantopuheenvuorot

Professori Minna Halme, Aalto – yliopisto, Kestävyyspaneeelin jäsen:

Mitä oikeudenmukaisella siirtymällä tarkoitetaan ja miksi se on tärkeää?

Halme toi esille puheenvuorossaan **oikeudenmukaisen siirtymän merkitystä erityisesti tuloerojen kannalta** ja esitti kuinka tällä hetkellä rikkain 1 % omistaa puolet ja vähävaraisin 75% maailman varallisuudesta. Tuloterot ovat myös Suomessa kasvaneet. Halme totesi, että oleellista olisi ekologisesti haitallisen toiminnan verottaminen ja vastaavasti hyödyllisen toiminnan tukeminen. Oikeudenmukaisuuden näkökulmasta on samalla siirrettävä painopistettä pääomatulojen verotukseen ja tarkasteltava niitä kohtia, joissa verosuunnittelu tuottaa verojen välttelyä. **Valtion päätehtävänä** on luoda sellainen kehys, joka kannustaa yrityksiä ja kuluttajia oikeudenmukaiseen siirtymään. Tätä tukee tiukkoja tavoitteita asettava lainsäädäntö, joka kannustaa innovaatioihin ja luo kansakunnalle kilpailuetua. **Yritysten rooli** siirtymässä on vastaavasti tuoda markkinoille uusia hiilineutraaliustuotteita, teknologioita, palveluja ja liiketoimintamalleja. Halme totesi, että Suomi panostaa paljon uuden vihreän teknologian kehittämiseen, mutta vähän sen markkinoille tulon edistämiseen. Halme peräänkuulutti **tarvetta positiiviselle narratiiville, tarinalle**, jonka ympärille siirtymä oikeudenmukaiseen yhteiskuntaan rakennetaan. Tarina voisi olla esim. ”Ylpeästi vastuullinen Suomi, joka luo uusia hiilineutraaliuden innovaatioita ja jakaa siirtymää oikeudenmukaisesti luoden myös työtä”. Halme korosti, että uuden tarinan luominen ei ole yksistään hallituksen tehtävä, vaan siinä tulee olla mukana kaikki: kansalaiset, yritykset, julkinen hallinto sekä järjestöt ja muut toimijat.

Tutkimusjohtaja, dosentti Olli-Pekka Ruuskanen, Pellervon taloustutkimus:

Selvitys ilmastopolitiikan tulonjakovaikutuksista

Ruuskanen esitteli **talousneuvostolle lokakuussa valmistuvan selvityksen keskeisimpiä tuloksia ilmastopolitiikan tulonjakovaikutuksista**. Ruuskanen painotti **hiilineutraaliustavoitteiden sosiaalista hyväksyttävyyttä**. Pääsääntöisesti tulojen kierrättäminen ei vaikuta paljon toimenpiteillä tavoiteltuihin päästövähennyksiin. Ruuskanen kuvasi, kuinka ilmastopolitiikan toimenpiteiden vaikutukset ovat monivaikutteisia, jotka tulevat kotitalouksien tulonmuodostuksen, kulutuksen muutoksen sekä myös yrityssektorin kautta. Selvityksen yksi havainnoista oli muun muassa se, että kokonaisvaikutukset talouteen ja tulonjakoon ovat vähäisiä. Kuitenkin tiettyihin ryhmiin kohdistuu voimakkaampia vaikutuksia. Selvityksessä havaittiin myös se, että tehokkuuden ja taakanjaon progressiivisten tulonjakovaikutusten välillä on ristiriita. Ruuskanen totesi, että jos tavoitteena on mennä kohti hiilineutraaliutta ja siten, että saadaan taloudelliset vaikutukset mahdollisimman vähäisiksi, niin silloin yhteisöveron ja ansiotuloverojojen kautta tapahtuva kompensatio ei tavoita alhaisimpia desiiilejä eli esim. eläkeläisiä, opiskelijoita ja työttömiä. Tämän takia olisi hyvä harkita **myös suoria tukia** ko. kotitalouksille ja niille, joihin ilmastotoimet vaikuttavat haitallisimmin. Lopuksi Ruuskanen summasi, että selvityksen mukaan **ilmastopoliittisilla toimenpiteillä voidaan edistää talouden kestävyttä ja oikeudenmukaista taakanjakoa kotitalouksien välillä**.

Professori Markku Ollikainen, Ilmastopaneelin puheenjohtaja:

Vihreä elvytys ja ilmastotoimien edistäminen oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta

Ollikainen totesi, että tarvitaan **fundamentaalin rakennemuutos** talouteen. Tämä tulisi toteuttaa reilulla tavalla ja niin että alueet, teollisuusalat tai ihmisryhmät, jotka erityisesti kärsivät fossiilitalouden poistamisesta, eivät jää jälkeen sosioekonomisesta kehityksestä. Ollikainen toi esiin myös **EU:n vahvan roolin**. EU kohdistaa merkittävää rahoitusta oikeudenmukaisen siirtymän mekanismin kautta, josta Suomi tulee saamaan osuutensa. **Velkaelvytys** mahdollistaa positiivisten kannustimien luomisen työllisyys- ja ilmastotavoitteen edistämiseen investointien kautta. Talouden tasapainottamisen haaste tulee vastaan myöhemmin. Oikeudenmukaisuuden kannalta investointituet vähentävät siirtymän aiheuttamia kustannuksia esim. lämmitystaparemonttien tukeminen nostaa samalla kiinteistöjen arvoa ja energiatehokkuusremontit laskevat kotitalouksien energiakustannuksia. **Oikeudenmukaisuuden ja sosiaalisen hyväksyttävyyden useat kysymykset kulminoituvat juuri nyt turpeeseen**. Avainkysymykset ovat, millä energialähteellä korvata turvetta ja millä keinoin ohjata sen käytön vähentämistä. Syvälämpö on yksi esimerkki elvytyskeinosta, joka edistää oikeudenmukaista siirtymää ja luo teknologisia edellytyksiä turpeen korvaamiseen sekä synnyttää uutta osaamista pidemmällä aikavälillä. Ollikainen toi esiin, että on väistämätöntä, että siirtymä tulee aiheuttamaan tulojakovaikutuksia. Siksi on ryhdyttävä myös toimiin tulonjaon korjaamiseksi. **Vihreään elvytykseen** kuuluu oikeudenmukaisuutta vahvistavia toimenpiteitä, mutta tulonjaollinen tarkastelu vaatii omia instrumentteja ja omaa analyysiä. Suomen elvytystoimiin on rakennettavissa vahva vihreä elvytyspaketti, joka lisää työllisyyttä ja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä.

Alustusten jälkeen kokoukseen osallistujille esitettiin Mentimeter-kysymys, joka antoi syötettä paneelikeskustelulle. Kokousohallistujia pyydettiin nimeämään kolme asiaa, joilla oikeudenmukainen siirtymä toteutuu. Vastauksissa nousivat esille erityisesti mm. verotus, innovaatiot, terve talous, lainsäädäntö ja tulonsiirrot.

3. Paneelikeskustelu

Alustuksia seurasi paneelikeskustelu, johon osallistuivat valtiovarainministeri **Matti Vanhanen**, ympäristö- ja ilmastoministeri **Krista Mikkonen**, opetusministeri **Li Andersson**, kansanedustaja, ympäristövaliokunnan jäsen **Mari-Leena Talvitie**, Nuorten Agenda 2030 – ryhmän jäsen **Sara Nyman**, toimitusjohtaja **Jyri Häkämies** EK:sta, puheenjohtaja **Jarkko Eloranta** SAK:sta sekä pääsihteeri **Liisa Rohweder** WWF Suomesta. Paneelissa keskusteltiin oikeudenmukaisen siirtymän tavoitteista, keinoista, haasteista ja käytännön toteutuksesta sekä puotiin koronakriisiä ja sen jälkihoitoa ilmastopolitiikan, kestävä talouden ja kestävä kehityksen näkökulmasta. Paneelin moderaattorina toimi kestävä kehityksen toimikunnan pääsihteeri **Annika Lindblom**.

Oikeudenmukaisessa siirtymässä on tärkeää ottaa kaikki keskusteluun mukaan ja etsiä ratkaisuja

Keskustelussa korostettiin kaikkien mahdollisuutta olla mukana tekemässä ratkaisuja oikeudenmukaisen siirtymän mahdollistamiseksi. Oikeudenmukainen siirtymä on kaikkien asia ja siksi keskustelua aiheesta tulisi käydä enemmän. Esiin tuotiin mm. ilmastopolitiikan pyöreä pöytä, joka on konkreettinen esimerkki siitä, kuinka osallisuutta pyritään laajasti vahvistamaan. Todettiin, että tämän tyyppisiä rakenteita tulisi edelleen vahvistaa, koska osallisuuden merkitys on keskeinen. Paneelissa tuotiin esiin myös hyvänä esimerkkinä teollisuuden tekemät vähähiilietikartat ja maatalouden ilmastokarttatyö. Myös kuntien ja maakuntien tärkeä rooli ilmastotyössä ja myös luonnonmonimuotoisuustyössä tunnistettiin. Paneelissa todettiin, että ilmastosta ja oikeudenmukaisuudesta puhuttaessa epäoikeudenmukaisinta kaikille osapuolille on, että päätöksiä lykätään. Jotta oikeudenmukaisuus aidosti toteutuu, ilmastopolitiikkaa tulisi käsitellä läpileikkaavana teemana osana sosiaali- ja talouspolitiikkaa. Myös kansalaisten näkökulmaa pidettiin tärkeänä. Päätösten ja tavoitteiden seuranta sekä kokemus vaikuttamisesta ovat keskeisiä asemasta riippumatta.

Nuorilla tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa

Keskustelussa tuotiin esiin, että on tärkeä huomioida tulevat sukupolvet, koska toimenpiteiden vaikutukset kohdistuvat eniten heihin. Samalla korostettiin, että vastuu ei kuitenkaan saa jäädä nuorille. On keskeistä varmistaa heidän osallistuminen jo suunnitteluvaiheessa ja myös itse päätöksentekoon. Keskustelussa todettiin, että nuorilla on keskeinen rooli ilmastokriisin ratkaisuja etsittäessä. Valtion tavoitteet yhdistettynä nuorten visioon luovat mahdollisuuksia konkreettisiin tekoihin. Paneelissa nousi esiin myös ilmastokasvatuksen tärkeys, joka osaltaan takaa, että nuorilla on tasa-arvoiset lähtökohdat vaikuttaa.

Ilmastotoimia kohti hiilineutraaliutta on jo tehty, mutta toimia tarvitaan lisää

Paneelissa tuotiin esiin budjettiriihessä päätettyjä toimia. Muun muassa teollisuuden sähköveroa laskettiin EU:n minimiin, mikä auttaa teollisuutta sähköistämään prosessejaan. Myös päästökompensaatiosta luovutaan ja tilalle tulee tuki ilmastotoimiin ja sähköistämiseen. Keskustelussa tuotiin esiin, että työpaikkoja syntyy erityisesti vihreään talouteen ja kiertotalouteen. Kiinan ilmoitus YK:n yleiskokouksessa ottaa tavoitteekseen olla hiilineutraali vuoteen 2060 mennessä on myös suomalaisille hyvä mahdollisuus, sillä

puhtaiden ratkaisujen kysyntä tulee olemaan valtava. Suomen tulee tehdä näkyväksi, mitä hyvää ilmastotoimilla voidaan saada aikaiseksi.

Tarvitaan tehokkaita ohjausvälineitä, tukia ja kannusteita

Paneelissa pohdittiin ohjausvälineitä ja todettiin, että on tärkeää kohdentaa tukia niin, että ne auttavat siirtymässä kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa. Aikajänne on tiukka ja muutoksen vauhdittaminen edellyttää käyttämään verotusta, lainsäädäntöä, julkisia investointeja ja erilaisia malleja hiilen hinnoitteluun. Toiminnan tulee olla läpinäkyvää, ennustettavaa ja pitkäjänteistä. Ohjauskeinojen osalta puhutaan laajasta rakennemuutoksesta, joka ei koske pelkästään yksittäisiä sektoreita vaan koko yhteiskuntaa. Ohjauskeinoilla ja kannusteilla on iso merkitys edelläkävijöiden kannustamisessa ja kirittämisessä. Vaaditaan myös alueellisten erojen ymmärtämistä, ja EU-tasolla on huomioitava jäsenvaltioiden erityispiirteet. Keskustelussa nousi esille myös ohjauskeinot, jotka kannustavat uusiutuvaan energiaan, energiatehokkuuteen ja kasvisruokapainotteeseen ruokavalioon. Lisäksi keskustelussa nousi esiin haitallisten tukien purkaminen ja luonnonvaraverotuksen käyttöönotto sekä päästöjen hinnoittelun jyrkentäminen. Lisäksi tulisi varmistaa, että taloudelliset ohjaus- ja erilaiset tukijärjestelmät eivät heikennä luonnon monimuotoisuutta vaan päinvastoin. Kompensaation haasteena on, että se ei välttämättä kohdistu niihin, jotka eniten kärsivät, eikä täydellistä kompensatiota pystytä toteuttamaan.

Oikeudenmukaisuutta tulee katsoa laajempuna kokonaisuutena

Paneelissa todettiin, että oikeudenmukaisuutta katsotaan pitkälti tulonsiirtonäkökulmasta, mutta sitä tulisi tarkastella myös laajempuna yhteiskuntapolitiisena kysymyksenä. Lisäksi tulisi huomioida tuloerojen kehitys ja pohtia keinoja, joilla voidaan huolehtia siitä, että ympäristöpäästösten seurauksena ja ympäristö- ja tai haittaverojen korotusten seurauksena tuloerot eivät kasva. Oikeudenmukaisessa siirtymässä tulisi olla aina mukana myös globaalinäkökulma, mukaan lukien kehitysmaat ja arktiset alueet. Oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta arktisella alueella panostukset esim. kestävään matkailuun, ruokakulttuuriin, terveyteen, puhtaisiin energiaratkaisuihin ja erilaisiin kiertotalousratkaisuihin nähtiin tärkeinä. Paneelissa tuotiin esiin myös alkuperäiskansojen näkökulma.

Koulutus on tärkeä ja tarvitaan panostuksia koulutusjärjestelmään, joka tuo ihmisille muutosturvaa

Paneelissa nostettiin esille tieteen tärkeä rooli tiedon tuottamisessa uusia ratkaisuja varten. Myös muutosturvan ja koulutuksen tarve korostuu tilanteessa, jossa ilmastonmuutos ja siirtymä kiihdyttävät rakennemuutosta työmarkkinoilla. Kunnianhimoisia tavoitteita on asetettu myös jatkuvalla oppimiselle. Todettiin, että paljon on vielä tehtävää, jotta varsinkin matalasta koulutustaustasta tulevat työkäiset aikuiset pystyisivät päivittämään osaamistaan työn ohella tai työssä. Oikeudenmukaisen siirtymän näkökulmasta kaikki tarvitsevat tietotaitoa siitä, miten elämme sopusoinnussa luonnon ja ilmaston kanssa. Peruskoulujärjestelmä, toisen asteen koulutus ja vapaa sivistystyö ovat keskeisessä roolissa. Paneelissa tuotiin esille myös demokratian kehittäminen siten, että se tukee oikeudenmukaista siirtymää. Lisäksi keskusteltiin hitaasta rakennemuutoksesta, joka on erityisen vaikea toteuttaa ja siksi tarvitaan hyvää yhteistyötä valtion, elinkeinoelämän ja palkansaajien välillä. Ennen kaikkea tarvitaan riittävää kunnianhimoa toimien toteuttamiseksi.

Suomalaista osaamista, innovaatioita ja investointeja tulee vahvistaa

Paneelissa tunnistettiin yrityksen keskeinen rooli muutoksessa. Suomalainen elinkeinoelämä on sitoutunut ilmastotavoitteeseen ja myös kannattaa päästövähennystavoitteen kiristämistä, jota ajetaan myös EU-tasolla. Sekä isoilla että pienillä yrityksillä on oma sijansa muutoksessa. Suomi on vientimaa, ja on tärkeää, että suomalaista osaamista ja innovaatioita viedään maailmalle. Suomen tulee valjastaa teknologia, teollisuus sekä palvelutalous ilmastonmuutoksen torjuntaan, panostaa uusiin palveluihin ja tuotteisiin kotimaassa ja viedä niitä joutuisasti kansainvälisille markkinoille. Poliittiset pitkän aikavälin tavoitteet ovat suunnannäyttäjiä ja luovat ilmapiirin innovaatioille ja siihen, että ne kannattavat ja niihin on mahdollista panostaa. Keskustelussa todettiin, että innovatiiviset hankinnat voisi valjastaa nykyistä paremmin muutokseen. Lisäksi todettiin tarve vahvistaa kiertotalouteen liittyvää käytännön osaamista tieteellisen osaamisen lisäksi, ja nähtiin tärkeänä kiertotalousosaamisen vahvistamista kaikilla koulutustasoilla.

Työelämä ja työllisyys ovat keskeisiä oikeudenmukaisessa siirtymässä

Paneelissa todettiin, että osallisuus on tärkeää myös työpaikoilla. Keskustelua tulisi käydä enemmän siitä, mitä hiilineutraaliyhteiskunta tarkoittaa osaamisen, yrityksen ja koko toimialan kannalta. Keskustelussa tuotiin esiin kysymyksiä siitä, mitä tapahtuu työelämässä ja työllisyydessä ja miten kyetään luomaan polkuja työntekijöiden toimeentulolle rakennemuutosten kohdatessa. Koulutus kasautuu myös työelämässä, ja rakennemuutostilanteessa työttömyys iskee yleensä pahiten matalasti koulutettuihin, mistä seuraa monenlaisia ongelmia.

Tarvitsemme yhteisen tarinan kohti hiilineutraalia yhteiskuntaa

Paneelissa tunnistettiin tarve yhteiselle tarinalle, jolla Suomi voi rakentaa tien ja tarkoituksen oikeudenmukaiseen siirtymään. Osana tätä tarinaa voidaan käsitellä ilmastonmuutosta, työllisyyttä, investointeja ja ehkä syntyvyyttäkin. Tarinan tulee olla sellainen, johon mahdollisimman moni voi sitoutua. Tarinan toteuttamiseen tarvitaan myös keinot, jotka osittain puuttuvat. Todettiin, että Suomella on kaikki edellytykset tehdä muutoksesta positiivinen, ja yritykset haluavat olla siinä keskeisesti mukana. Toimialojen tiekarttoja ja elpymisvälinettä pitää hyödyntää muutoksessa.

Oikeudenmukaisessa siirtymässä luonnon monimuotoisuus on otettava huomioon

Paneelissa keskusteltiin, miten Suomen tavoitteena ei ole pelkästään olla hiilineutraali yhteiskunta vaan hallitusohjelman mukaisesti myös monimuotoisuuden turvaava Suomi. Luonnon köyhtyminen ja ilmastonmuutos linkittyvät vahvasti toisiinsa, ja hiilineutraalius ja monimuotoisuus linkittyvät oikeudenmukaisuuteen. Keskustelussa todettiin, että tällä hetkellä on otollinen hetki lainsäädännön kehittämiseen, koska parhaillaan uudistetaan monta ilmaston ja ympäristön kannalta oleellista lainsäädäntöä: luonnonsuojelulakia, ilmastolakia, kaivoslakia, maankäyttö- ja rakennuslakia. Jos ilmastonmuutos etenee, kustannukset tulevat olemaan vieläkin korkeammat, ja heikommassa asemassa olevat ovat vielä haavoittuvaisemmassa asemassa. Ilmastonmuutos ja luontokato ovat ylikulutuskriisin eri puolia. Ilmastonmuutos pahentaa luontokatoa, ja esim. arktiset lajit uhkaavat kadota. Mitä monimuotoisempi luonto, sitä paremmin voimme sopeutua muutoksiin. Luontopohjaiset ratkaisut auttavat sekä luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä, että ilmastonmuutoksen hillinnässä. Lisäksi on tärkeää huolehtia, että ratkaistaessa yhtä kriisiä ei pahenneta toista.

Koronan jälkeisen elvytyksen avulla voidaan edistää oikeudenmukaista siirtymää

Myös korona-viruksen vaikutukset nousivat keskusteluun ja todettiin, ettei vielä olla koronan jälkeisessä ajassa. Maali tuntuu menevän koko ajan kauemmaksi, ja mitä enemmän se siirtyy, sitä syvemmältä lähdetään ponnistamaan. Keskustelussa todettiin, että reilua siirtymää ei pidä ajatella pelkästään kriisin aikana – vaan sitä tulee pohtia ennakoivasti erityisesti ilmasto- ja luontokriisiä ajatellen. Siirtymä hiilineutraaliin yhteiskuntaan vaatii uutta osaamista ja sitä on rakennettava etukäteen ja oikeudenmukaisesti. Näin ihmiset voivat pysyä mukana ja voidaan välttää esim. tarpeettomia irtisanomisia. Kestävä elvytys, ilmastokriisin ratkaisu ja näihin liittyvät toimenpiteet tuovat myös taloudellisia mahdollisuuksia. Korona-aika on osoittanut, kuinka tärkeä luonto on suomalaisille. Luonto tuo terveyttä ja hyvinvointia.

Hiilineutraaliustavoite edellyttää ylivaalikautista tavoiteasetantaa ja sitoutumista

Keskustelussa painotettiin, että on erityisen tärkeää sitouttaa kansanedustajia ilmasto- ja energiatavoitteisiin. Nähtiin, että eduskunnan olisi tärkeä pystyä osallistumaan esim. pyöreän pöydän keskusteluihin. Edellisen hallituskauden aikana keskusteluissa oli mukana ryhmiä myös oppositiosta. Koko eduskunnan ja kaikkien puolueiden sitouttamista pidettiin tärkeänä pitkän aikavälin tiekartan luomiseksi ja ylivaalikautisen työn mahdollistamiseksi.

4. Yleiskeskustelu

Puheenjohtajan johdolla avattiin yleiskeskustelu, jossa kokouksen osallistujat nostivat esiin omia näkökantojaan kokouksen teemasta ja paneelikeskustelussa nousseista huomioista.

Puollettiin kokonaisvaltaisen tarinan laatimista, kirjoittajana koko kansa

Keskustelussa yhteisen tarinan luomista pidettiin tärkeänä. Narratiivin muuttaminen vaatii kuitenkin kaikilta, niin poliittisilta päättäjiltä, järjestö- kuin yritysjohtajiltakin yhteistä tahtotilaa. Muistutettiin, että narratiivi voi muuttua mahdottomaksi, jos ihmisillä on huoli työstä ja toimeentulosta. Tarinallistamisessa onkin tärkeä katsoa reiluutta ja toimien tehokkuutta kokonaisvaltaisesti ja käydä avointa yhteiskunnallista keskustelua, jotta kaikki ovat mukana rakentamassa tarinaa tai tarinoita. Myös medialla voisi olla tässä oma roolinsa. Hyvä esimerkki onnistuneesta tarinan luomisesta tuli Ahvenanmaalta, joka on jo vuonna 2016 kirjoittanut tarinan siitä, miten saavutetaan kestävä Ahvenanmaa. Keskeistä tarinan kirjoittamisessa oli osallistaa mahdollisimman suuri yleisö. Tänä vuonna Ahvenanmaan tekemän tutkimuksen mukaan 80 % ahvenanmaalaisista suhtautuu yhdessä laadittuun tarinaan positiivisesti ja ainoastaan 1% negatiivisesti.

Tehokkaimmat ratkaisut käyttöön ja katse myös EU-tasolle

Ilmastopolitiikassa ja oikeudenmukaisessa siirtymässä makrotasoa ei voida sivuuttaa. Jos makrotasolla tehdään virheitä, ne ovat vaikeasti korjattavissa. Jos oikeudenmukaisuudella viitataan erityisesti heikommassa asemassa oleviin, niin silloin on keskityttävä kaikkein tehokkaimpiin välineisiin esim. päästöjen vähentämiseksi. Päästökauppa on hyvä esimerkki, mutta sen kaltaista mekanismia tulisi pystyä käyttämään muissakin toiminnoissa kuten teknologia- ja investointituissa. Ainoastaan tehokkaimmat ratkaisut voivat

maksimoida Suomen globaalin hiilikädenjäljen. Vastaavasti huonot ja tehottomat toimet johtavat tuloeroihin ja työllisyyden, julkisen talouden ja hyvinvoinnin heikkenemiseen. Vaikka koronaviruksen ei ole hyvä asia ilmastotavoitteille, korostettiin, että siitä saatava hyöty tulee ottaa irti. Keskustelussa todettiin, että ilmastopolitiikka on EU-lähtöistä. Eurooppalaisessa ilmastopolitiikassa tulee varoa, ettei muodostu sen kaltaisia järjestelmiä, jossa Suomessa joudutaan kompensoimaan joidenkin muiden päästöjä. EU:n elvytyksen osalta tulee kiinnittää huomiota siihen, että elvytysrahaa käytetään ja jaetaan järkevästi ja markkinaehtoisesti hyviin kestäviin projekteihin ja vältetään väärin käytettyä kilpailua, jotta ei jousteta väärässä kohtaa valtiotuksessa ja lainsäädännössä. Lisäksi nostettiin esille, että EU:n elvytysrahoitusta tulisi suunnata ympäristö-, ilmastotoimiin ja hankkeisiin. Todettiin myös, että Suomessa on paljon viettäviä maailmalle mm. metsänhoidon ja -teollisuuden puolella ja haluttiin kiinnittää huomiota siihen, että Suomi on vakaa investointikohte esim. biotalouden investoinneille jatkossakin.

Tarvitaan yhteistyötä ja päätöksiä

Paneelissa todettiin, että hiilineutraaliin yhteiskuntaan on pyrittävä systeemitasoisen muutoksella. Vaikuttavimmat toimet edellyttävät vähintään alueellisen ja kuntatason päätöksentekoa. Keskustelussa todettiin myös kaupunkien rooli elvytyksessä, joka kiteytyy siihen, miten työllisyyttä ja taloutta voidaan vahvistaa. Yritykset nähdään hyvinä yhteistyökumppaneina ja yhdessä tutkimuksen, yliopiston ja korkeakoulujen kanssa luodaan innovaatiopohjaa, jolla vahvistetaan positiivista kädenjälkeä. Todettiin, että usein sekä teollisuus että pienet yritykset toimivat muutoksen edelläkävijöinä. Muistutettiin, että ilmastokeskustelun tulee olla ymmärrettävää ja on tiedostettava, että kaikilla ei ole samanlaisia mahdollisuuksia ilmastotekoihin ja arjen valintoihin. Keskustelussa nostettiin esille myös verotus ja sen siirtäminen pikkujalalla ansiotuloverotuksesta kohti haitta- ja kulutusverotusta, huomioiden samalla ne ryhmät, joita siirtymä hiilineutraaliuteen eniten tulee koskettamaan. Rahoitusta vastaavasti tulisi suunnata ilmastoinvestointeihin ja luontohankkeisiin ja tässä muutosturva voisi tukea yrittäjiä. Keskustelussa pohdittiin myös, miten do no harm -periaatetta ja kestävä elvytyksen työryhmän kriteereitä hyödynnetään budjetin valmistelussa. Lisäksi alueiden erilaiset tilanteet tulisi huomioida, mm. Arktisen alueen ja haja-asutusalueiden erilaiset tarpeet. Oikeudenmukainen siirtymä tarkoittaa ko. kohteiden ja ihmisten huomioimista, muutosturvaa ja erilaisia tukimuotoja. Kommentteissa nousi esiin myös sosiaalisen oikeudenmukaisuuden vammaisvaikutusten arviointi, joka tulee huomioida etenkin energiaverotus uudistuksen ratkaisussa. Yhdenvertaisuus edellyttää joidenkin kansalaisryhmien positiivista erityiskohtelua esim. liikkumisvälineiden suhteen.

Osaamiseen ja TKI:hin tulee panostaa

Valtioneuvoston TKI-kartta antaa hyviä eväitä ja selkeän polun nostamaan TKI panostuksia kohti 4 %:a bruttokansantuotteesta, joka on tällä hetkellä vajaa 3 %. Siirtymä vaatii paljon uutta osaamista. Paneelissa tuotiin esiin, että olisi hyvä saada ilmasto-, kiertotalous- ja monimuotoisuusasiat osaksi koulutusjärjestelmiä ja erityyppisiä oppilaitoksia. Koska tällä hetkellä sekä Suomessa että EU:ssa on elvytyksen painopisteenä koulutus, tutkimus ja kehitys, tämä luo mahdollisuuksia myös isommalle muutokselle. Jos osaamista ei synny niin siitä syntyy pullonkaula, riippumatta siitä, mitä toimia tehdään.

5. Kokouksen päätös

Puheenjohtaja totesi, että hallitus hakee oikeudenmukaiseen siirtymään toimenpiteitä, joilla ilmastomuutokseen vastataan. Käyty keskustelu liittyy myös kestävä kasvun ohjelmaan, jolla EU:n elpymisrahaa rahoitetaan. Puheenjohtaja painotti oikeudenmukaisen siirtymän merkitystä kansalaisten hyväksyttävyyden näkökulmasta ja toimenpiteiden legitimitetin kannalta. Toimet tulee olla realistisia ja oikeudenmukaisuuden kannalta vaikuttavia, täydellisiin kompensatioihin ei päästä. Puheenjohtaja kehotti myös kiinnittämään huomiota terminologian käyttöön. Hyväksyttävyyden näkökulmasta on tärkeää, että kansalaisille kuvataan ymmärrettävästi ja selkeästi mitä kaikkea tehdään. Hallitus pyrkii hyödyntämään saamaansa palautetta omassa jatkotyössään ja kolmessa toimielimessä jatketaan työtä näiden asioiden parissa. Lopuksi puheenjohtaja totesi, että mahdollisesti jossain vaiheessa harkitaan toimielinten toista yhteiskokousta aiheen tiimoilta.

Kokouksen lopuksi esitettiin Mentimeter kysymys ” Mitä jäi käsittelemättä? ” Teemat kuten biokaasu, veroväلتely, kotimaisen biotalouden mahdollisuudet, luonnon näkökulma, Suomen rooli kansainvälisellä areenalla sekä laajemminkin kansainvälinen yhteistyö, kestävät investoinnit sekä globaali oikeudenmukaisuus, nousivat tässä esille. Vastauksia hyödynnetään tulevissa valmisteluissa.

Puheenjohtaja, valtiovarainministeri Vanhanen päätti kokouksen klo 12.00.